

EEN KONINKRIJK
ZONDER SPIEGELS
DE FILMSCHRIJVER

roman

EEN KONINKRIJK
ZONDER SPIEGELS
DE FILMSCHRIJVER

Etienne
Van den Steen

BRAVE NEW BOOKS
ISBN: 9789465201870
Coverontwerp: Shutterstock
Tweede herziene druk
2025 © Etienne Van den Steen

VOORWOORD

Oostende, oude en zomerlijke stad aan 't eeuwig orgel dat de golven trappen, open muziekdoos, zuiver ruisend bad, wanneer ik straks weer door uw hart zal stappen, genees ik van veel heimwee en veel wind, omdat ik hier de verte in rust gevouwen vind.

(Karel Jonckheere)

“En dat ik toch deugzaam bèn, blijkt uit mijn liefde voor de waarheid. Deze is, na mijn gehechtheid aan het geloof, mijn hoofdneiging. En ik wenste dat ge hiervan overtuigd waart, lezer, omdat het de verontschuldiging is voor 't schrijven van dit boek.

(“Max Havelaar”, Multatuli, 1881- eerste hoofdstuk)

*'In deze eeuw van materialisme, waarin de macht van het goud sterker dan gelijk welk andere macht schijnt te zijn, is er iets dat ontroering en aanmoediging wekt, wanneer men in voeling komt met een leven zoals dit, dat in schrille tegenstelling staat met de geest van de wereld'.
(1889: Amerikaans dagblad over Jozef De Veuster, alias Pater Damiaan)*

DEEL I

1985

SAVARIN

“Manuel!” roept Guido net niet té luid, terwijl hij in zwempak van het strand, over de zeedijk, binnen komt gelopen, richting achterkeuken en privévertrek. “Manuel, er zitten klanten op het terras te wachten.” Die Manuel, dat ben ik.

“Moment,” antwoord ik hem van achter de koffiemachine, “ik kom zo dadelijk!”

Dat soort opmerkingen laat ik liever over me heen gaan. Zij maken vooral het verschil duidelijk tussen een kelner die werkt voor zijn centen en een horecabaas die in de eerste plaats zegt hoe die kelner dat dan moet doen. Terwijl hijzelf...

En nee, ik hoef ik daar niet te werken in die zaak op de Zeedijk, daarvan ben ik me nu toch al een vol jaar bewust. De ganse wereld, of toch een groot deel ervan, heb ik hier ondertussen zien defileren. Want de *Savarin* is een brasserie met klasse, ook al is zij niet groot, waar zowel de zogenaamde jetset van de stad, de toeristen met geld als het gros van de residerende oudere dames hun *après midi* komen doorbrengen bij een kopje *infusion*.

Vooral die oudere dames zijn hier dagelijkse klanten. Routinegetrouw wordt dat kopje na een uur gevolgd door een gratis *pot d'eau chaude* - op hun aanvraag natuurlijk want voor warm water moet toch niet betaald worden vinden zij - waarin dan stiekem een door henzelf meegebracht theezakje wordt gedompeld. Met wat geluk is die pot vergezeld van een bijhorend *petit biscuit*. Voor die twee laatste gestes moet ik zorgen. Zo hebben de dames het graag. Het koekje verdwijnt meestal meteen in de catacomben van hun handtas. Soms met een knipoog naar mij omdat de meesten van dit kwezelend gezelschap ondertussen al lang weten dat ik het opmerk en laat gebeuren. Bij momenten voel ik me net niet schuldig. Medeplichtig. Iedereen die me hier ondertussen kent, zegt immers dat ik te goed ben voor een job als deze. Daarmee bedoelt men dat ik beter iets anders kan doen dan mensen betrappen. Haast dagelijks word ik herinnerd aan die gedachte. Aan het talent dat ik in hun ogen heb, maar vooral aan de kansen die ik mis. Kelner is geen job voor mij.

Toch doe ik het. Omdat Guido me dat heeft gevraagd toen hij deze zaak vorig jaar overnam, met geld van zijn ouders. Guido is één van die geluksvogels die geld krijgen van ouders zonder het vooraf verdiend te hebben. In deze periode vorig jaar zag ik hem nog als een vriend die ik best kon gebruiken. Dat bedoel ik niet in de negatieve zin. Iedereen kan wel eens nood hebben aan een vriend. Daarom was ik ook getuige op zijn

huwelijk ergens in de rand van Brussel. Kort daarna, nu een jaar geleden, kwamen wij gelijktijdig van het binnenland naar de kust aangewaaid. Emigreren was een populaire sport in de jaren zeventig. Hij in het spoor van zijn ouders die met pensioen waren gegaan, zich aan zee kwamen nestelen, hem een zaak wilden cadeau doen, ik op de vlucht voor die van mij en de Oost-Vlaamse verkavelingswoede. Nee, wij hebben niets gemeen. Nu zie ik hem als mijn baas. Op zich is dat niet belangrijk, maar hij gedraagt zich sedertdien wel degelijk als een baas. Waarmee ik dan bedoel dat hij het werk grotendeels aan anderen overlaat en in de zomer, wanneer het mooi weer is zoals nu, zich het liefst op het strand gaat nestelen tussen al die onbeschaamde, kleverige lichamen bij de waterlijn. Zijn echtgenote zie ik nooit, dat is opmerkelijk. Ik begin te vermoeden dat hij niet alleen naar vrouwelijke lichamen op zoek is. Er is duidelijk iets veranderd in onze wederzijdse verstandhouding.

Ik woon hier om de hoek, in een straat die op de Zeedijk uitgaat, de Kemmelbergstraat, op de derde verdieping van een art-décohuis uit de vorige eeuw, dat ik in mijn verbeelding als 'weemoedig' wil omschrijven. Op zich is dat niet mogelijk, maar in mijn overvloed aan fantasie heb ik met dat huis te doen, omdat de voorgevel zwart is van de lege jaren en het gebrek aan respect van de vastgoedmakelaars. Ook hier dus in de zijstraten van de Zeedijk. Omdat het binnenkort wellicht op zijn beurt

wordt afgebroken zoals de rest uit die tijd. Omdat het met de moed der wanhoop rechtop blijft staan zoals een oudstrijder van de grote oorlog die wil getuigen van zijn ellende aan het front. Zonder dat iemand hem nog begrijpt natuurlijk, tot hij er zelf bij neervalt onder het gewicht van zijn met de jaren verweerde decoraties. Het staat op een paar stappen van het strand, het zand, het water en de wind. Van hieruit, zelfs binnenin, kan ik de zee horen. Ik hoor ze altijd, vooral als ik alleen ben, als het stil is, zoals op een eiland dat ik me bij voorkeur inbeeld als verlaten.

Op het einde van mijn dag, als ik thuis ben gekomen, paraphraseer ik telkens dezelfde zin, of moet ik zeggen dezelfde korte vraag van vier woorden: 'Ben ik een loser?' De ene keer doe ik dat wat trager en nadrukkelijker, alsof er elk ogenblik een antwoord kan volgen, de andere keer ingekort tot dat ene woord 'loser'. Dat doe ik tegen mijn spiegelbeeld dat ik dagelijks opnieuw ontmoet. In de spiegel zie ik mezelf meer dan eens in de vorm van een wazige gedaante, laat ik dat maar toegeven, als een silhouet waarin ik mezelf niet noodzakelijk herken. Gewoontegetrouw loop, stap of struikel ik hem voorbij op de derde verdieping waar hij aan de muur hangt, laat in de nacht of vroeg op de morgen, alvorens ik in bed kruip. Mijn bed is een matras op de vloer in de nok van het dak. Op de vloer, omdat ik namelijk geen tijd heb - ik bedoel geen zin - om me met futiliteiten als de inrichting van een slaapkamer bezig te

houden. Ik ben vrijgezel, dat besef ik beter bij elke nieuwe dag. Wanneer ik een paar seconden de contouren van mijn hoofd in het spiegelglas heb bekeken, mezelf in een flits of een wazige streep dan toch meen te hebben herkend, komt die vraag steevast na het woord 'Jeezes!' Steevast na die paar glazen die ik alweer teveel heb gedronken. Tot daar.

Voilà. Je zal me niet geloven, lezer. Dat weet ik nu reeds. Eigenlijk móét ik het ook niemand vertellen. Maar om één of andere reden doe ik het toch, met één vraag in mijn achterhoofd: waarom?

EEN ABSURD IDEE

Lang geleden overkwam het mij, toen Oost-Vlaanderen nog een mooi land was. Op een ochtend kroop ik uit bed met één absurd idee in mijn hoofd: ik wilde films maken. De rest van mijn leven. En absurd was het, omdat ik totaal geen benul had van wat er allemaal op mij zou afkomen. Ik was achttien, naïef en na elf jaar was ik van de ene dag op de andere afgestudeerd aan een katholiek college in Aalst. De stad van Daens en Boon. "Eindelijk!" Overall werden kreten van opluchting geslaakt zoals bij de Bevrijding na de oorlog. Dit zalige moment had inderdaad een bevrijding van een juk van jaren moeten worden, maar voor mij was het dat niet helemaal. Misschien zeg ik beter: helemaal niet.

Ik ben nooit graag naar die school gegaan, dat geef ik toe. Het 'Klein College' in de volksmond, dat van de pastoors, was in werkelijkheid groter dan het 'Groot College' van de Jezuïeten aan de andere kant van het stadscentrum met uitzicht op de giftige Dender en zijn fabrieken. In mijn ogen was er iets vreemds met de pastoors die er rondwaarden in de gedaante van leraars in zwarte soutane. In mijn ogen gedroegen zij zich inderdaad vreemd, alsof zij geen echte mannen waren, maar buitenaardse wezens. Een onbestemde dreiging straalde van hen uit.

Alles was begonnen in het zesde jaar Latijn-Wiskunde, waar "de Sjampie", dat was zijn bijnaam, met zijn stoppelbaard tegen mijn kin kwam aanwrijven omdat ik - toeval of niet - bijna het maximum had behaald op een wiskundeproef. Bijna. Sedertdien heb ik dat maximum als streefdoel achterwege gelaten. Het jaar daarop, in het vijfde, kwam "Petoetje" - kort en rond van postuur met daarop een gelaat als een oliebol - bij één van zijn routineuze ontdekkingswandelingen doorheen de rijen schoolbanken met een passerpunt in mijn bil steken. Leerlingen droegen toen nog korte broeken, dus ik ook. In het vierde jaar, ik had de baard in de keel, werd ik op een middag, tijdens de speeltijd, geheel onverwacht naar de residentie van diezelfde oliebol ontboden. Het ongewone tijdstip alleen riep reeds vragen op. Vrij snel kwam de reden aan het licht. Van achter zijn schrijftafel vuurde hij een salvo van doelbewuste vragen op me af over vermeende natte dromen. Hij maakte er net geen tekening bij.

Ook al waren deze mij vreemde menselijke gedragingen op zich niet echt of zelfs helemaal niet dramatisch, zij hebben me uit al die jaren een eerste zaak doen onthouden: vanaf dat ogenblik had ik niet alleen een hekel aan olieballen. Een tweede die ik me voorhield was dat ik nooit, maar dan ook nòòit, leraar of pastoor wilde worden.

Geholpen door de pubertijdjaren en de ontluikende atmosfeer van contestatie kreeg ik een hekel aan die school en met haar aan alle scholen in de wereld. Aan alle gevangenissen, alle hospitalen, alle kazernes, alle seminaries. Die leken allemaal op elkaar. Mijn dilemma was echter: ik studeerde graag. Als ik op school was zat ik niet thuis in het dreigende vizier van vader aan de tafel tijdens het middag- of avondmaal waarvan het routineuze basisingrediënt - moeder had nooit kooklessen gevolgd - pompwater was. Hoe meer ik studeerde, hoe meer ik me buitenbaarmoederlijk voelde groeien.

Dat filmidee in mijn hoofd, dat kwam op vrijdag 27 juni 1969. In een tijd van beatlemania, flowerpower, losbandigheid, want dat leek het mij in de maatschappij ondertussen geworden, de straten van de stad waren gevuld met beha-loze stoeipoezen in minirokjes op fietsen, met langharige snoevers die in groepjes hash stonden te roken. Naar wat ik van sommige ouderen moest geloven was hun libido in wanverhouding met hun verstand. Maar dat werd een generatie voordien ook van de rockers en Elvis Presley gezegd. Kwam daar bovenop dat ik nu precies dat soort vader had die zich sedert hij veertig was geworden zichzelf tot kunstschilder had gekroond omdat hij zich dat financieel kon veroorloven. Hij leefde zoals elke zelfbenoemde kunstenaar het liefst leefde: voor zijn eigen ik-persoon. In zijn concreet geval voor zijn

schilderkunst met olieverf waarin hij zichzelf op anachronistische wijze een magisch-realist noemde en waarin het mij opviel dat er amper één doek was waarop geen naakte vrouwen afgebeeld stonden, afgebeeld lagen of door het firmament vlogen. Ja, letterlijk dan. Die vrouwen waren allemaal slank, niet zoals moeder, maar daarover repte niemand met een woord. Zijn vrouwen waren mooi, zij hadden allemaal hetzelfde uitgestreken gelaat, een winkel vol etalagepoppen, een gekloonde harem. Iedereen zweeg over het feit dat moeder daarover zweeg.

Filmregisseur worden was bijgevolg de meest logische, viriele gedachtengang die mij als zoon van hem te binnen viel. Ook al was daar helemaal niets logisch aan. Ik wilde mijn eigen realiteit scheppen zoals hij dat voor zichzelf deed. Ik wilde niet langer de beelden zien die me overal door ongenaakbare pastoors werden voorgehouden, beelden van zondaars die over alles spijt moesten hebben en dat dan op de koop toe bij hen gaan opbiechten, beelden van een gefolterde, stervende jood aan een kruis, die er nooit in geslaagd was de wereld te redden. Halleluja. Mijn eigen beelden, mijn eigen visie op het leven, daarop kwam het voortaan aan. Deze plotwending bracht een in de eerste plaats psychologische scheiding met zich mee, een splitsing van de wegen waarop mijn ouders en de school gegrondvest waren en de weg waarop ik voortaan mijn bedenkelijk lot zou zoeken. Als ik zou falen in mijn

opzet, dan moest ik de pijn van de wonde en de vernedering maar zelf verbijten. Daarvan was ik overtuigd, daartoe was ik in mijn absurde naïviteit bereid.

De mensen die nu eenmaal mijn ouders waren zaten in een sofa toen ik per fiets thuis aankwam. Dat was maandagmiddag, 30 juni 1969. Zij zaten te wachten op wat ik hen zou vertellen nu mijn laatste jaar in het college afgelopen was. Mijn onderscheiding vonden zij niet meer dan een logisch resultaat voor iemand zoals ik. Alleen vonden zij het jammer dat ik, vergeleken met het tweede trimester, in het derde trimester acht percent was gezakt. Ik had maar 84 deze keer. Een betere score dan die van mijn één jaar oudere broer, maar zijn resultaten waren niet naar beneden gegaan, die stonden altijd laag. Dat was hem dus vergeven. Hoe dàt bij mij dan kon gebeuren? Dat had echt niet moeten zijn, maar gezien mijn lastig karakter leek het hen logisch. Daarom mocht ik als beloning voor de rest van de dag onkruid wieden in hun sjeke tuin.

Voor het zover kwam, liet ik de naam "Ritcs" vallen. Waarop ik meteen de atmosferische aardschok voelde waarmee een meteoriet uit de hemel net niet op hun hoofd neerknalde. Vol ongeloof en met een aanzet van smeulend misprijzen keken zij me aan. De vloeibare lava pruttelde op uit de ondergrond van hun helse vulkaan.

Wat "Ritcs" dan wel betekende? Kon je daar voor schoolmeester leren misschien?

Daarop zei ik dan: "Rijksinstituut voor Toneel en Cultuurspreiding. Dat is in Brussel."

"Toneel?! Gij toneel?!"

Sedert wanneer ik dan toneel wilde spelen? Dat deed ik al genoeg vonden zij. Eén enkel woord schoot me als een repetitieve bliksemschicht doorheen het hoofd: "Ik?" Gevolgd door een ander: "Toneel?"

"Cultuurspreiding, dat wil ook zeggen films maken!"

"Gij die films wilt maken?!"

Vader had zo zijn gebruikelijke artistieke parafrasering. Daarbij lachte hij groen. De kleur van sommige van zijn schilderijen. In mensentaal betekende dat: hij lachte helemaal niet, maar schoot rood aan, vervolgens wit zoals een verkeersbord met daarop 'gesloten in beide richtingen'. Zo kende ik hem al enkele jaren. Vanaf de leeftijd van veertig heeft hij niet meer gewerkt voor de kost - misschien val ik tegen mezelf en u, lezer, in herhaling - zijn vrouw, mijn moeder, had nu eenmaal in alle stilte geërfd, nooit in zijn leven heeft hij belastingen betaald. Je moet het maar kunnen, maar ook dat verklaart zijn agressief karakter niet. Op zijn veertigste kon hij dat ook niet meer verantwoorden, dat weet ik van zijn boekhouder Albert die in een ver verleden zijn jeugdviend was, hij was dus wel verplicht van niet meer te werken. Ja, wij begrepen dat.

Nu wisten zij wel waar Brussel lag, maar ze kenden het Ritcs niet. Dat weerhield hen niet van de overtuiging dat het een hogeschool was waar ongetwijfeld pretentieuze idioten rondwaarden, waar ik gegarandeerd nog meer dan reeds het geval was, van het rechte pad zou afdwalen. Het rechte pad van schoolmeesters, pastoors en nonnen zoals mijn tante, één van moeder's zussen. Bevriend met Mobutu heb ik gehoord. Recht naar de hemel, zonder tijdverlies aan verkeerslichten, heb ik er meteen op mijn persoonlijke parodiërende wijze in het diepst van mijn gedachten aan toegevoegd. Maar dit keer bleef ik het echter herhalen, voor het eerst in mijn leven was ik niet van mijn voetstuk te brengen: ik wilde films maken. Waarom? Wié in de familie - buiten moeder - zag mij trouwens schoolmeester worden? Of schilder? Op mijn leeftijd wist ik toch al iets af van mezelf, riposteerde ik. Wat ik vooral niét wilde, was vader imiteren.

Op een dergelijk moment van redetwist verscheen mij, om één of andere vreemde reden, telkens het beeld van Salvador Dali voor de geest, met wie hij zich al te graag vergeleek. Naar verluidt wilde Dali niet eens een zoon, uit schrik dat deze hem ooit zou overtreffen. Om die reden ook sliep Dali niet bij zijn vrouw Gala in bed. Dit laatste heb ik ooit in één of ander boek gelezen.

En ja, het werd inderdaad het Ritcs. Ook al koste dit mij het laatste sprankeltje hoop op een goede relatie met

hen. Voor zover ik deze woorden nog mocht gebruiken. Ondertussen had moeder me op haar onzichtbare - beter: ondoorzichtige - wijze geleerd hoe ik me assertief moest opstellen tegen de vijandige wereld waarmee ik zeker zou geconfronteerd worden. De wereld zat vol duivels, herhaalde ze tot vervelens toe, waarmee zij dan natuurlijk al de andere schepsels van haar God bedoelde. Ik moest mezelf verdedigen, ik moest de agressie van al die slechte mensen zien aankomen. Ik moest ervoor zorgen dat ik wapens bij de hand had om me te verdedigen, pistolen, vuurpijlen, andere pijlen, een levensnoodzakelijke tactiek uitwerken. Ik moest inzien dat ik, en ik alleen, de beste was en de rest van de wereld verdorven. Op een ogenblik als dit hield zij vader natuurlijk diplomatisch buiten haar schietbereik. Hoe zij dit dan allemaal wist? Geloof doet veel met een mens.

Alles wat me te binnen schoot van antwoorden, ideeën, opmerkingen, frustraties, gevoelens, argumenten, namaakfilosofieën schreef ik meer dan eens stiekem op mijn kamer neer op flarden papier. Sommigen noemen dat een dagboek. In de maak dan. En met de bedoeling alles ooit wel eens te ordenen, verborg ik de groeiende stapel nota's achteraan in een kast.

De dag kwam, samen met de miezerige regen en de kleinzielige zomerzon die zich verschool achter sluierwolken. Ik spoorde per trein naar Brussel, een trein die rammelde als een afvoerpijp naar de vrijheid,

ik ontdekte het Centraal Station van Brussel, galerie Ravenstein, het Koningsplein, het lawaai van een te drukke stad, krom via zwarte huizenrijen, toeterende auto's, schurende trams omhoog richting Naamse Poort, stapte met trillende knieën en een natte kop de zware ijzeren deur in de Theresianenstraat naar binnen. Zij viel achter me dicht zoals een gevangenispoort, galmend en meedogenloos.

De wereld van schijnbare bandeloosheid binnenin was het eerste dat me opviel. Dit was irreëel: lege blikken op de grond, etensresten naast de vuilnisbakken, smerige tafels, overvolle asbakken met peuken. Ik geef toe, thuis had ik nooit iets dergelijks gezien. Op de tweede plaats gevolgd door de luidruchtigheid van de aspirant-studenten die er wellicht van uit gingen dat zij nu reeds waren geslaagd. Franse klanken van het INSAS ketsten af op de afbladderende muren. De Nederlandstalige adviescommissie, ik noem ze het selectie- eskadron, liet op zich wachten. Een half uur na afspraak kwam ik dan eindelijk in de voorlinie aan de beurt, moest pal voor ene Jo Röpcke gaan staan die op een stoel in het midden van een regiment specialisten zat. Als voorzitter voerde hij het woord, richtte zich als een beminnelijk man tot mij, jazeker, hij glimlachte zelfs, zoals hij dat vaker op TV deed. Hij wilde weten welke boeken ik het laatst had gelezen.

"Ik lees geen boeken," was mijn beknopt antwoord. Ik schrok niet eens van mezelf.

"U leest geen boeken?"

Hij, Röpcke, leek een heel klein beetje verwonderd door mijn reactie. Ik zeg wel 'leek'. Was het een binnenpretje? Een zoveelste zucht van frustratie omdat hij - nog maar eens - een pummel voor zich had staan?

"Mag ik vragen waarom niet, meneer Bacro?"

Mijn tactiek had iets van een salvo dum-dumkogels, hollow- points, die ik als doodsbanne frontsoldaat afvuurde en waarmee ik alles aan diggelen schoot, in de eerste plaats mijn eigen stellingen. Ik had fantasie van mezelf genoeg, repliceerde ik, had geen behoefte aan een hoop fictie waarin alleen anderen geïnteresseerd waren. Noch James Joyce noch Aster Berkhof - ik hield het bij die twee namen, de ene kende ik nog van op college, de andere van mijn tante non - ook al was er totaal geen verband tussen beide, hadden mij iets te zeggen. Ik had ze ook niet gelezen. Ik geloofde in mezelf, dat was voldoende.

Op deze woorden volgde een subtiele stilte van vier seconden waarin ik vraagtekens dacht te zien verschijnen in de ogen van zowat iedereen. Flauwe, pinkelende sterretjes aan een firmament. Glimwormen die bij nader inzien geen vraagtekens maar uitroepetekens waren, nog maar eens, innerlijke spot voor zoveel arrogantie, eigendunk, stupiditeit. Het negatief advies was nu reeds gesigneerd. Maar ik zou doorzetten, wacht maar Röpcke, ik zou het eerste jaar Ritcs volgen, doorbijten, omdat ik nu eenmaal goed was.

Moeder heeft het gezegd. Mijn eigendunk bladderde van me af zoals de verf van de muren van het Ritcs.

Ik stond recht om de arena te verlaten. Het laatste dat ik me van Jo Röpcke herinner was zijn vraag: "Waarom bent u zo agressief, meneer Bacro?" Was ik dan agressief? Komaan. Of verdedigde ik mezelf alleen? Tegen wie? Tegen een vijand die onzichtbaar was, fictie? Een virus? Wist ik het maar. Misschien wil ik hem dat antwoord ooit nog geven. Als hij niet dood is voordat ik het heb gevonden.

EEN STEM ALS MUZIEK

Zijn naam was Marc Weemaels. Ooit was hij de eerste van wie ik me voorstelde dat hij een vriend zou worden. Hij was een paar jaar ouder dan ikzelf, woonde in hetzelfde dorp in de Edestraat, waar ik gedurende jaren elke ochtend per fiets voorbij kwam als ik naar school reed. Ook hij reed in die tijd per fiets naar school in Aalst, maar dan naar een andere dan die van mij, één die ik nooit heb gekend, omdat die niets met godsdienst had te maken. Meestal vertrok hij precies op hetzelfde tijdstip waarop ik aan zijn huis voorbij zou komen rijden. Alsof alles was gesynchroniseerd. Of hij me ooit opgemerkt heeft betwijfel ik, want ik liet hem toen telkens een eind voor mezelf uitrijden zonder hem in te halen. Daarvoor had ik geen zin, heb me daar verder ook nooit vragen over gesteld. Wellicht had ik hem op dat ogenblik in mijn leven gewoon niets te zeggen. Hij had iets eigenaardigs vond ik. Zoals vele anderen trouwens.

Het viel me namelijk op dat hij haast horizontaal op zijn fiets zat, alsof hij erop lag, ook al was er geen tegenwind, hij zette zijn voeten niet recht op de pedalen maar schuin naar buiten gericht en hij droeg een bril met dikke glazen. De laatste twee jaar heb ik hem niet meer gezien. Dat kwam omdat hij ook niet meer naar school reed, maar ondertussen naar Brussel was gaan studeren

voor toneeldramaturg. Aan het Ritcs. Hij was één van de twee studenten dramaturgie in het jaar van oprichting. Dus geslaagd, ook al was hij dat misschien niet echt.

Het eerste wat ik goed aan hem vond was zijn enthousiasme om naar hier bij ons aan huis te komen. Ook al was het ongetwijfeld op vraag van moeder. Voor de gelegenheid droeg hij geen bril en de reden voor dat enthousiasme ontsnapte me totaal. Die was alvast niet mijn intentie om filmregisseur te worden, noch mijn talent, noch mijn sympathiek karakter, vermits hij me niet kende. Ook al had ik dat ergens gehoopt. Ik denk eerder dat het zijn fascinatie was voor het soort prestige dat mijn ouders meenden te moeten etaleren.

Het tweede dat me opviel was zijn perfecte uitspraak van de Nederlandse taal en dat met een prachtige baritonstem. Ik moet het zeggen zoals het is: nooit heb ik iemand zo graag en zo mooi Nederlands horen spreken. Op Louis Neefs na, maar die 'zong' zijn liedjes. Alsof een taal plots muziek kon zijn. Ik vergat meteen zijn fiets, zijn voeten en zijn bril. Hij gebruikte zijn stem als wapen - dit noem ik een wapen - om indruk te maken op mijn ouders. En om mij te overbluffen. Zijn stem was inderdaad muziek. *Théâtre pur sang*. Alsof zij niet bij zijn figuur paste of precies zijn figuur de hoogte in tilde. Bij vader lukte dat uiteraard niet, dat van die indruk. Bij vader lukte nooit iets dat niet door hem zelf was aangebracht of niet in de lijn van zijn eigen interesse lag.

Dat heb je nu eenmaal met sommige kunstenaars, ook met sommige vaders.

Marc had ongetwijfeld een verdienste. Op een dag kwam hij met een origineel idee aandraven: hij zou me voorstellen aan Jo Boon, de zoon van Louis Paul, met wie hij bevriend was. Zei hij. Jo was docent aan het Ritcs, waar hij instond voor de ontwikkeling van fotomateriaal. Alleen moest ik hem en zijn lief Greta naar dat kleine hoevetje in Erembodegem voeren, want daar woonde die Jo met zijn vrouw Lucienne Muylaert. Marc had namelijk zelf geen auto, ik was achttien, had net mijn rijbewijs gehaald en mijn eigen vader had er natuurlijk wel een. Hoe het mogelijk was blijft me een raadsel, maar er gebeurden twee wonderlijke dingen die dag: ten eerste kreeg ik de toelating van vader om met zijn Triumph Spitfire te rijden en ten tweede slaagde Marc's lief Greta er in om zich te nestelen in die paar centimeters achter de twee kuipstoelen. Ik herinner me dat zij en Marc straalden bij aankomst in Erembodegem, bij de verwelkoming door twee innemende mensen Jo en Lucienne. Jo die me de hand schudde en verder voor de rest van de avond geen woord meer tegen me te zeggen had. Hij zei het tegen anderen en ik luisterde hier en daar alsof ik een vlieg was.

Zijn vader Louis leefde nog, natuurlijk. Hier ter plaatse was geen spoor van hem te bekennen, wegens niet

uitgenodigd dacht ik of wegens gebrek aan interesse voor party's bij zoon Jo. Zelfs indien hij wel uitgenodigd zou zijn, dan was het nog twijfelachtig of hij zou komen. Aan zijn pa Louis moest alles nadrukkelijk gevraagd worden, preciseerde Jo.

"Beroemde filmsterren hebben wij bij ons niet," zei hij, "jammer, wij zijn geen filmland, anders had pa zelf wel cineast of acteur geweest."

Hij noemde hem pa terwijl zijn pa van hem verlangde dat hij hem Louis zou noemen. Bij nader toezien leek Jo meer dan alleen maar respect voor zijn vader op te brengen.

"Al die vrouwen uit zijn Feminateek zijn pin ups, filmsterren zoals Gina Lollo, zo noemde hij haar, en Brigitte Bardot, *door de duivel uitgevonden en door God geschapen wezens*, placht Louis te zeggen, waarmee we onze eigen echtgenote alleen maar in onze droom kunnen bedriegen."

Hierop begonnen onsamenhangende ideeën alweer door mijn brein te flitsen - soms denk ik echt te veel - mannen die hun vrouw bedriegen, pastoors die hun eigen God bedriegen, hun geloftes of beloftes niet nakomen, de dwangmatigheid van het lichaam, leugens, hypocrisie. Je hoeft niet lang na te denken over de vraag waarom er in de buurt van elk mannenklooster een vrouwenklooster of jongenspensionaat te vinden is. Ook hier in de buurt, in Affligem.

"Mijn pa zat gevangen in een haat-liefde verhouding met Hollywood die hij een leugenfabriek noemde," hield Jo niet op. Maar terwijl hij sprak leek het of er een soort gelatenheid, nostalgie in zijn uitdrukking en zijn woorden verscholen zat. Het was alsof hij zich door de jaren heen tekort gedaan had gevoeld door zijn vader. Was hij slachtoffer van diens beroemdheid, terwijl hijzelf uit beeld verdween in het niets, oploste in een donkere achtergrond, in een kelder in het Ritcs.

Terwijl met de glazen bier en wijn die elkaar opvolgden het geheel van de gesprekken werd gedimd tot halve zinnen, de woorden tot flarden, tegen elf uur op de avond leek het me alsof het geheel zich herleid had tot een vrijpostige mengelmoes van muziek, dans, drank en geflirt. Zelfs Marc Weemaels zag ik heel, maar dan ook héél vertrouwelijk omgaan met een vrouw die gegarandeerd niet zijn lief Greta was. Greta van haar kant deed iets gelijkaardigs in een andere hoek van de woonkamer. En ik van mijn kant tenslotte, zag mezelf bovenop een vuurtoren staan wachten tot de wind weldra kwam aanzetten, tot een nieuwe storm zich zou aandienen, alsof een schip op me afstevende met het woord "weggaan" op de boeg geschilderd.

"En je bent nog niet eens getrouwd," zei ik tegen flirtende Marc op een ogenblik dat ik op een afscheid deed gelijken. Waar ik me dan mee bemoeide? Van welke planeet ik dan kwam? Of ik dan geen benul had

van de tijdsgeest? Het soort wereldvreemd gedrag dat ik etaleerde had het voordeel dat ik kort daarna alleen terug naar huis reed. Zonder dat de idee in me opkwam dat zij dit allemaal misschien wel op die manier hadden gepland.

EEN WET VAN OORZAAK EN GEVOLG

Ik zou mezelf doorheen het schooljaar dansen. Dromen waren mooi, de werkelijkheid was anders. Ganse dagen en weken liep ik te pochen met het talent dat ik niet had, negeerde ik diezelfde werkelijkheid, ook al zat ik vaak op de eerste rij aandachtig te luisteren naar wat docenten zoal uitkraamden. Want het woord 'uitkramen' was het woord dat ik voor sommigen onder hen wilde gebruiken. Voor Manu Degein ondermeer. Hij had de status van bekendheid verworven met zijn film "Praatvaar". Niemand had die bij mijn weten ooit gezien. Toen hij voor de klas zijn cursus 'Filmvormgeving en Regie' stond te declameren, onderbrak hij die plots halverwege. Hij richtte zich tot mij. Ja mij.

"Waarom zit je mij daar de hele tijd zo aan te staren op de eerste rij?" vroeg hij op een manier eigen aan een homo die aan het schrikken werd gebracht. Ik keek om me heen naar de rest van de klas om zeker te zijn dat ik me niet vergiste.

"Ja, jij!" herhaalde hij.

"Omdat ik op de eerste rij zit," diende ik hem van antwoord.

De klas bulderde, wat te verwachten viel. Maar hulpeloos ging Degein verder met zijn les.

Joris Hoflandt was eleganter, letterlijk én figuurlijk dan. Hij was docent 'Cultuurwetenschappen', maar vooral ook hoogleraar 'Moraalwetenschap' aan de universiteit van Gent. Naar het schijnt speelde hij piano van toen hij amper zes jaar was. Dat was hem aan te zien. Op het mondelinge examen bladerde hij vluchtig doorheen mijn schriftelijk werk dat ik voor zijn vak 'Cultuurwetenschap en Filosofie' had gemaakt. Hij keek me aan. Ja, met de bedoeling om me echt te zien.

"Mijnheer Bacro, U weet toch welk vak dit is?"

Ik knikte.

"Cultuurwetenschap."

"Waarom hebt u dan dit onderwerp gekozen, de 'Western als filmgenre'?"

"De western is toch ook cultuur," antwoordde ik onverstoord. Hij lachte niet.

Mijn redenering leek me nochtans glashelder: dat ik gek was van de spaghettiwesterns van Sergio Leone had hij meteen begrepen. Dat ik nog gekker was van de 'lonesome cowboy' Clint Eastwood die alleen aankwam in een venijnig Mexicaans dorp om het een paar dagen later alweer alleen te verlaten, dat het verre westen, de wereld op zich, een en al vijandigheid was, dat ik de rechtvaardige bandiet Charles Bronson in mijn hart sloot omwille van zijn karaktersmoel en zijn zuivere intenties, dat die mensen die cowboys en avonturiers waren, risico's namen door in het ongewisse te springen, door de meedogenloze woestijn in te trekken

waarvan zij de dreigingen niet kenden, elke dag opnieuw hun leven op het spel zetten, ontberingen moesten ondergaan, gevaren trotseren zoals wilde dieren, outlaws, indianen, gebrek aan water en hygiëne, dat zij niet wisten hoe dit avontuur zou aflopen.

Joris Hoflandt was de eerste professor die zweeg, de moeite leek op te brengen om naar me te luisteren.

Dat ik van het genre spaghettiwestern hield omwille van de dialogen die er haast niét waren, van de mensen die luisterden in plaats van spraken, omwille van de close ups die hun innerlijke trachten te tonen, het trage tempo, omwille van het feit dat dingen werden “getoond” in plaats van “verteld”, omwille van de muziek van Ennio Morricone die ik onovertroffen in zijn weemoed vond, omwille van het vage onderscheid tussen goed en kwaad, wat één van mijn stokpaardjes was. Goed versus kwaad, leugen versus waarheid. Als dàt dan geen cultuurwetenschap was. Hoflandt bleef zwijgen en gaf me een dertien op twintig. Ik zag het aan de krulbeweging van zijn pen.

Nog één docent tenslotte kan ik me herinneren, naar wiens poëzie, grappige anecdotes en reisverhalen ik graag luisterde. Ook hij had een bril op de neus, met glazen die zo dik waren dat zijn oogballen erachter uit het daglicht verdwenen. Zijn naam was Karel Jonckheere. Na een paar weken was ik echter de enige

overgebleven student in zijn les, iedereen was afwezig, gedeserteerd noemde ik dat, omdat die studenten niet in poëzie geïnteresseerd waren maar in film. En - natuurlijk - in hun eigen ego. Op hetzelfde ogenblik werden namelijk filmvoorstellingen gegeven van Widerberg, Pasolini, Antonioni, Bunuel, Resnais. Ik zag Karel Jonckheere tenslotte, kort na aanvang van de les, ziedend het klaslokaal verlaten. Alsof “mijn” aanwezigheid voor hem dan niet voldoende was. Later die dag liep ik hem tegen het lijf in de stad aan het Troonplein, de achterkant van het Koninklijk Paleis, waar hij een verkeersbord trachtte te begrijpen. Sedertdien hebben wij elkaar nooit meer gezien. Echt nooit meer. Dat vond ‘ik’ dan jammer.

Mijn talent moest aangescherpt worden, dat besef had ik nu ook wel. Ik maakte telkens de verkeerde keuzes, ging blijkbaar naar de verkeerde lessen, gaf verkeerde antwoorden. Om mezelf te cultiveren deed ik dus een naïef beroep op mijn nieuwe mentor Marc Weemaels, aan wie ik een tijd geleden met zelfvoldane fierheid enkele van mijn pas geschreven teksten had laten lezen, pseudo-filosofische teksten, dialogen, mijmeringen over de maatschappij waarin wij moesten leven. Weet ik veel. Van zijn antwoord, dat hij om een of andere reden lang had uitgesteld, herinner ik me slechts één woord, het allerlaatste, misschien omdat dit het eerste en enige Franse woord was dat ik hem ooit hoorde uitspreken:

"*abominable*". Over mijn geschrijf heeft hij verder nooit nog een woord gerept.

Sedertdien leek hij wel van de aardbol verdwenen. Op het Ritcs heb ik hem nog slechts éénmaal gezien in de loop van de eerste weken. Die vaststelling kwam als een ontgoocheling. Dat geef ik toe aan mezelf. Ontgoochelingen komen altijd vrij vroeg. Op een middag trok hij naar het café op de hoek van de Pippeling- en de Kernstraat, aan de andere kant van de Naamse straat. Een studentencafé waar ik in zijn kielzog naar binnen stapte, op een afstand wel te verstaan, zoals vroeger met de fiets, op intoxicerende tonen van *Lay Lady Lay* van Bob Dylan. Om dan vast te stellen dat hij zich liet omringen door beginnende studenten, zoals keizer Caesar dat tweeduizend jaar geleden deed door onderdanige Romeinen, dat hij theater speelde tegen iedereen die hem wilde geloven, zich in zijn mooiste Nederlands profileerde als een wijsgeer, een krak in zijn vak, een ster. Een halfgod in zijn zelf geschapen hemel. En waar hij mij straal negeerde. Amen.

IN ZEE VALLEN

Idee 1: Ooit werden ook mijn ouders verwekt en op deze wereldbol geplaatst. Dit proces verloopt nog steeds op de volgende manier: eerst worden kinderen gemaakt, dat is voor velen het aangename deel, met wat geluk komen de verwekkers nadien te weten hoe die moeten opgevoed worden. Ook mijn ouders hebben moeten vaststellen dat leven met wat is verwekt een aftakelingsproces blijft. Nochtans, zij doen hun best op hun manier. Soms wil ik dat geloven. De zuiverheid van de persoonlijke opvattingen, het afgeronde geheel van de eigen principes, gebaseerd op wat zij vroeger zelf hebben geleerd, wordt beetje bij beetje afgebroken. Ouders zijn een stuk kaas, kinderen zijn de muizen die er elke dag aan knagen.

Idee 2: Sommige regels van de opvoeding zeggen nochtans: je moet over dingen heen stappen, het slechte vergeten. Of tenminste doen alsof. En vooral niet consequent zijn waar het de jeugd betreft. Zij, de jonge mensen, ze zijn vandaag gemakzuchtig geworden, opportunistisch, egoïstisch, doen een boel dingen verkeerd, misschien wel honderden keren. Wat gezien hun leeftijd misschien toch normaal is. Ze lachen je uit. En als ze dan iets goeds doen, éénmaal, tweemaal, dan moet je - vanuit pedagogisch standpunt of om de moeder te plezieren - toegeven dat ze toch zo veel verbeterd zijn.

Ook al is dat niet waar. Meer dan eens denk ik dan aan mijn broer. Iedereen troost zichzelf met een persoonlijk idee. Iedereen gelooft in iets. Zelfs iets van niets.

Idee 3: Ouders worden met de jaren mensen die in zee vallen, de koele warme zee, waarin ze na een poos van heerlijk drijven aangevallen worden door een school barracuda's. Tot er niets dan bebloede flarden overblijft van wat ooit mensenvlees was. Daartegen willen die van mij zich ten allen prijze verdedigen. Ben ik dan een barracuda?

Dit stuk tekst is lang niet afgewerkt. Omdat ik het op deze boemeltrein heb geschreven, mezelf even heb laten gaan. Van het station Ede tot Denderleeuw keek ik bij deze gedachte niet eens door het raam. Ik ken dit land ondertussen: Oost-Vlaanderen. Ik zal nooit vergeten hoe het ooit zal geweest zijn. Het land waar ik werd verwekt, nadien opgroeide, waar de aarden wegeltjes reeds eeuwen dienst deden als sluipwegels, van hier naar ginder, naar donkere hoekjes die perfect geschikt waren voor een eerste gestolen kus, waar kikkers, salamanders, stekelbaarzen in doorzichtig, helder water zwommen, waar libellen in blauw en groen licht fluoresceerden, de velden, de hooioppers, de weiden met koeien, de bossen waar ik op avontuur trok en nooit meer naar huis wilde terugkeren. Ook al bestond een bos uit slechts twee of drie rijen Canadese populieren. Mijn fantasie was er gegroeid zoals de boterbloemen in

het gras, was er tot bloei gekomen zoals de korenbloemen in het graan. Zoals Streuvels in zijn boerenparadijs.

Maar het land werd verdeeld, stukgesneden door bouwvakkers en wegebouwers, het werd aangevallen door zomervliegen zoals een weggegooid stuk vlees dat in een greppel is blijven liggen, daarna helemaal verrot werd opgevreten door de verkavelingswormen.

In Denderleeuw, het station waar ik van trein moest wisselen, stonk het gewoontegetrouw naar het vilbeluik Animalia, waar dode dieren werden verbrand. Ook als de wind uit het oosten kwam. Elke dag opnieuw. Recht daartegenover aan de Dender stond de fabriek van Globus, waar haring in azijn werd opgelegd en in bokalen gestopt. In dit land was alles te combineren. Mensen op het perron raakten eraan gewend zegden ze, aan die stank. Je went nu eenmaal aan alles, zei ik bij wijze van nutteloos antwoord, ook aan de oorlog. Sommigen slaagden er zelfs in om hier te komen wonen.

Als ik 's avonds van Brussel terugkeerde, doorheen het treinraam naar de westelijke hemel keek, werd ik door de ondergaande zon net niet verblind. Toch vond ik hem mooi die hemel, hij was oranjeblauw, tekende kleuren op mijn netvlies. Als het iets later donker was geworden, zat één of andere persoon me in datzelfde raam aan te

staren. De kranten waren al lang gelezen, wellicht daarom.

Ede: de halte om uit te stappen en te voet verder te gaan. Eén keer liep ik Marc Weemaels op het lijf toen hij van dezelfde trein kwam. Hij deed niet eens alsof hij verrast was, ik was het meer dan hijzelf, hij troonde me meteen estaminet 'In de Vrede' binnen. Ik dronk geen bier. Hij wel. Hij sprak dialect, wat me verbaasde van iemand die zijn bariton-Nederlands koesterde als een klomp goud, had blijkbaar zijn portefeuille vergeten. Zei hij. Hoe kon je na een ganse dag Brussel plots vaststellen dat je geen portefeuille op zak had. Waar verstopte hij dan zijn treinticket? Ik betaalde de rekening. Alweer iets waarvan ik meteen spijt had.

Daarna, wanneer ik te voet naar huis liep, werd mijn blik betoverd door de volle maan die elke maand opnieuw onvoorwaardelijk met me leek mee te stappen. Tot ik thuis aankwam, me afzonderde in mijn kamer. Langzamerhand begon ik te vrezen dat ik niet zou slagen in dat Ritcs, op een dag zou ik het zelfs zeker weten. Dié dag zou wellicht alweer een vrijdagavond worden. Een dag waarop me thuis gegarandeerd zure Globusharing met ajuin en aardappelen in de schil zou wachten. Vis op vrijdag. Voor retro-katholieken was één dag in de week, vrijdag, een vastendag. 'Vasten' is in dit verband altijd een relatief begrip gebleven. Misschien

oorlogskosten waar moeder na al die jaren in gedachten maar niet overheen raakte.

Niet geslaagd! Dit verdict was voorspeld en ik noemde het voor mezelf een eerste drama. Een tweede was het feit dat mijn ouders voor één keer blij waren met die uitslag. Ja. Zij toonden dat niet op een uitbundige manier, zij hielden hun vreugde meer binnensmonds. Maar zij dronken een fles '*vin doux*' die avond, in plaats van gewone rode wijn. Ik voelde hun gedachten als een brandmerk, een lijfstraf: hadden we je niet verwittigd? Ik had mijn straffen zelf verdiend. Christus ook, dacht ik bij mezelf, anders was hij niet aan dat kruis beland. De regels van de hypocrisie bestonden er toen ook in zoveel mogelijk naast de kwestie te praten, met sadistisch genoeg te grijnzen wanneer anderen faalden. Die anderen op uitgelezen momenten de schuld te geven van hun eigen ongeluk. Handen in onschuld te wassen. Dit laatste hadden we echter van de Romeinen geleerd.

Nu zou ik in slaap moeten vallen, ik zou ook wakker moeten worden, ontwaken in het ergens van nergens. Of ik zou in woorden moeten zeggen wat niet te zeggen viel. Dat 'viel' lag ergens tussenin, tussen slaap en wakker. Ik vond van mezelf dat ik in raadsels praatte. Dat deed ik inderdaad. Of ik nu iets zou willen zeggen over woorden? Wat viel er dan over woorden te zeggen? Zij zegden het altijd zelf. Werd ik onverschillig zoals vader? Zijn onverschilligheid maakte al jaren deel uit